

LIETUVOS MIŠKO IR ŽEMĖS SAVININKŲ ASOCIACIJA

DARNAUS MIŠKO VALDYMO STANDARTAS

DARBO PROJEKTAS TEIKIAMAS I-jam VIEŠAM SVASTYMUJ

Dokumento pavadinimas: Darnaus miškų valdymo standarto darbo projektas

Dokumento pavadinimas: PEFC LT 09:2023

PRITARTA: ST Darbo grupės posėdyje 2023.09.22

PASKELBTAS:2023.09.28

Turinys

Pratarmė.....	3
Įvadas.....	6
Standarto įgyvendinimas	7
PEFC tvarumo gairės	7
Sertifikavimas – atitikties standartiniams reikalavimams įrodymas	8
1.Taikymo sritis	9
2.Terminai ir apibrėžimai.....	11
3.PEFC standarto turinys ir reikalavimai	16
4.Valdymas.....	18
5.Planavimas.....	20
6.Parama.....	24
7.Darnaus miško valdymo kriterijų grupės, kriterijai ir rodikliai	26
1 priedas. Tarptautiniai norminiai dokumentai	27
2 priedas. Lietuvoje taikomų teisės aktų sąrašas	28

Pratarmė

PEFC (The Program for the Endorsement of Forest Certification) yra nepriklausomas, pelno nesiekiantis ir nevyriausybinis pirmaujantis pasaulinis regioninių ir nacionalinių miškų sertifikavimo sistemų aljansas, skatinantis darnų miškų valdymą sertifikuojuant miškus ir ženklindami miško produktus.

Produktai su PEFC sertifikatu ir etikete suteikia garantiją, kad jų gamyboje naudojamos žaliavos yra iš darniai valdomų miškų. PEFC veikia visoje miško tiekimo grandinėje, užtikrindamas, kad mediena ir ne medienos miško produktai būtų gaminami laikantis ekologinių, socialinių ir etinių standartų.

Darnaus miško valdymo standartas (toliau DMV standartas) yra PEFC Lietuvos miškų sertifikavimo schemos (toliau – Lietuvos schema) dalis. Standarto tikslas – skatinti darnų Lietuvos miškų vystymąsi ir valdymą naudojant miškų sertifikavimą, sutelkiant savininkų dėmesį į ekonominius, ekologinius, socialinius ir kultūrinius miškotvarkos aspektus. Standartas peržiūrimas ne rečiau kaip kas penkerius metus, dalyvaujant įvairioms suinteresuotosioms šalims ir, jei reikia, atnaujinamas.

Įvadas

Šis standartas padeda miško savininkams efektyviai valdyti mišką kaip atsinaujinantį gamtos resursą ir didina visuomenės informuotumą apie darnų miškininkavimą. Standartas buvo sukurtas atviro ir skaidraus kūrimo proceso metu. Standarte ir jo įgyvendinimą pagrindžiančioje rekomendacinėje medžiagoje nurodyti darnus miško valdymo reikalavimai.

Miškotvarkos standartas yra normatyvinis dokumentas miško savininkams ir valdytojams.

Standarto įgyvendinimas suteikia teisę gauti PEFC darnaus miško valdymo sertifikatą pagal Lietuvos schemą.

Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacijos (toliau LMSA) valdyba 2023 m. liepos 22 d. patvirtino darbo grupę, kurios tikslas buvo įvertinti pateiktą Darnaus miško valdymo standarto darbinę versiją. Svarstymus moderavo PEFC standarto rengimo koordinatorius. Darbo grupė veikė konsensuso principu, kai negalėjo dominuoti vienas suinteresuotų šalių ar organizacijų interesas. Standarto peržiūrai 2023 m. rugpjūčio - rugsėjo mėn. buvo surengta 6 darbo grupės susitikimai. Kadangi Lietuvoje darnus miškų valdymas tapo visuomenės dėmesio centru, darbo grupės nariai buvo motyvuoti nuodugniai aptarti kiekvieno standarto punkto vienareikšmišką formuluotę ir reikalavimų realaus įgyvendinimo bei patikrinimo poreikį.

Standartas parengtas taip, kad PEFC reikalavimų laikymosi užtikrinimas nesudarytų papildomos biurokratijos. Vietoj to, ji turėtų prisidėti prie tvaraus miškininkavimo skatinimo ir sudaryti sąlygas gauti pridėtinę vertę jo naudotojams. Techniniai dokumentai, parengti siekiant įrodyti atitiktį PEFC reikalavimams, turi pridėtinės vertės naudotojui, be to, į procesą orientuotas metodas turi padėti gerinti veiklos rezultatus.

Standarto įgyvendinimas

DMV standartas apibūdina kriterijus ir specifinius reikalavimus, kuriuos turi įgyvendinti jo turėtojas, siekdama parodyti, kad laikomasi darnaus miškininkavimo.

Pagal nustatytus kriterijus veikiantys miško savininkai ar valdytojai užtikrina darnų miško valdymą ir patvirtina atitiktį standarto reikalavimams. Lietuvos miškai yra labai skirtingi, įvairūs pagal struktūrą ir vietovės tipą; taip pat skiriasi miško tvarkymo tikslai ir praktika. Standartas nustato bendrus reikalavimus; tačiau rengiant standartą buvo atsižvelgta į specifinį miško žemės nuosavybės pobūdį (dydį, vietą, miško tvarkymo tikslus, taikomą praktiką ir miško naudojimo intensyvumą). Papildomai prie standarto reikalavimų suformuluoti rodikliai nustato minimalias reikalaujamąs veiklas, įrodančias atitiktį reikalavimams ir užtikrinančias veiklos efektyvumą.

Standarto turėtojas turi saugoti savo veiklos įrašus, kad reikalui esant pateiktų Lietuvos standarto reikalavimų laikymosi įrodymus.

PEFC darnumo gairės

Darnus miškų valdymas Lietuvoje vykdomas tokiu būdu ir tokiu mastu, kad būtų išsaugomas miško gyvybingumas, biologinė įvairovė, produktyvumas ir atsinaujinimo pajėgumas bei jo potencialas dabar ir ateityje atlikti ekologines, ekonomines, socialines ir kultūrinės funkcijas, nedarant žalos kitoms ekosistemoms.

Standarto struktūra pagrįsta 10 kriterijų grupių, kurios atitinka pagrindinius tarptautinius PEFC tvarumo kriterijus:

- 1 kriterijų grupė: Miško ir jo ekosistemų funkcijų priežiūra ir stiprinimas, atsižvelgiant į miško vaidmenį anglies sekvestravimo cikle
- 2 kriterijų grupė Veikla, kuria siekiama išlaikyti miško ekosistemos vientisumą, gyvybingumą ir ekologinį funkcionalumą
- 3 kriterijų grupė Medieniniai produktai.
- 4 kriterijų grupė Biologinės įvairovės miške išsaugojimas, palaikymas, atkūrimas ir/ar didinimas
- 5 kriterijų grupė Miško, kaip aplinką reguliuojančios ekosistemos, vaidmens išlaikymas ir stiprinimas
- 6 kriterijų grupė: Miško kultūrinių, socialinių ir dvasinių funkcijų išlaikymas arba stiprinimas
- 7 kriterijų grupė: Miško ekonominė vertė
- 8 kriterijų grupė: Ne medieninių produktų ir jų vertės atkūrimas, išsaugojimas, palaikymas ir/ar didinimas
- 9 kriterijų grupė: Darbuotojų teisės ir darbo sąlygos
- 10 kriterijų grupė: Veiklos vertinimas (išorinis ir vidinis)

Sertifikavimas – atitiktis standarto reikalavimams

Sertifikavimas – tai procesas, kuriuo užtikrinama, kad miško savininkas mišką tvarko pagal PEFC reikalavimus.

Sertifikavimo įstaigos turi būti nešališkos, nepriklausomos ir akredituotos. Visose šalyse sertifikavimo įstaigų akreditavimą vykdo PEFC pripažinta vietinė akreditavimo įstaiga, priklausanti Tarptautiniam akreditavimo forumui. Lietuvoje šį reikalavimą atitinka Lietuvos akreditavimo biuras, priklausantis Europos akreditavimo organizacijai.

Organizacijos, siekiančios gauti PEFC sertifikatą, turi įrodyti, kad jos atitinka PEFC patvirtintus standartus. Įrodžius atitiktį, sertifikavimo įstaiga išduoda sertifikatą, galiojantį iki penkerių metų, o organizacija įgyja teisę naudoti „Sertifikuota PEFC“ žymą ir naudoti PEFC ženklą.

Pasibaigus sertifikato galiojimo laikui, sertifikato turėtojas turi kreiptis dėl naujo atestavimo. Be to, metinių auditų metu vertinamas nuolatinis PEFC reikalavimų laikymasis.

Skundai dėl sertifikuotų organizacijų nagrinėjami pagal atitinkamas sertifikavimo įstaigų nustatytas ginčų ir skundų nagrinėjimo procedūras. Likę neišspręsti klausimai sprendžiami pagal atitinkamą nacionalinių akreditacijos įstaigų ginčų ir skundų nagrinėjimo tvarką, o vėliau, esant reikalui, trečiojo lygmens – Europos akreditavimo organizacijos – apskundimo tvarką.

Skundus, susijusius su Lietuvos PEFC miškų sertifikavimo schemas standartais ar jų valdymu, nagrinės Nacionalinė valdymo organizacija (toliau NVO).

1. Taikymo sritis

Lietuvos **Darnaus miškų valdymo PEFC Standartas** (toliau **Lietuvos standartas**) apima PEFC International tvarumo gaires, kurios yra PEFC International patvirtinimo pagrindas.

Lietuvos standarto reikalavimai taikomi miško žemei. Reikalavimai taikomi miško savininkams ir valdytojams, taip pat jų rangovams, vykdančioms veiklą **sertifikuotose plotuose**. Reikalavimai apima visus būtinus procesus, kuriais siekiama **darnaus miškų valdymo**, užtikrinant **ekosistemines paslaugas teikimą**. Šis dokumentas bus taikomas grupės valdų sertifikavimui.

2. Terminai ir apibrėžimai

Augalų apsaugos produktas: registruotas preparatas, naudojamas medžiams ir kitiems augalams nuo kenkėjų ir/ar ligų apsaugoti, o taip pat **medienos apsaugai** nuo kenkėjų arba kenkėjams kontroliuoti ar naikinti (šaltinis: ST darbo grupė, Augalų apsaugos įstatymas).

Audituojama organizacija: Organizacija kurios suformuotame sertifikuoti plote arba jo dalyje atliekamas PEFC auditas (šaltinis: ST darbo grupė, PEFC dokumentai).

Ekosistema: Funkcinė gyvųjų organizmų ir jų gyvenamosios aplinkos sistema, kurios komponentus sieja tarpusavio ryšiai, medžiagų apykaitos bei energijos pasikeitimo procesai. (šaltinis LR Saugomų teritorijų įstatymas)

Ekosisteminės paslaugos: tai ekosistemų funkcijos tiesiogiai naudingos žmogui. (materialinės ir (arba) nematerialinės naudos gavimas iš **ekosistemos**). Taip pat galima vartoti terminą „nauda iš gamtinės aplinkos“ (šaltinis: ST darbo grupė,)

Darnus miškų valdymas: miškas valdomas tokiu būdu ir tokiu mastu, kad būtų išlaikytas jų gyvybingumas, biologinė įvairovė, produktyvumas ir atsinaujinimo pajėgumai bei jų potencialas dabar ir ateityje užtikrinti atitinkamas ekologines, ekonomines socialines ir kultūrines funkcijas, nepadarant žalos kitoms **ekosistemoms** (šaltinis: ST darbo grupė).

Gamtotvarkos planas: Gamtotvarkos planas – strateginio planavimo dokumentas, kuriame įvertinta ir apibūdinta saugomos teritorijos arba jos dalies ekologinė būklė, kraštovaizdžio apsaugos ir tvarkymo problemos ir galimybės, saugomos nykstančių gyvūnų, augalų ir grybų rūšys, jų buveinės ir natūralios buveinės, nustatyti teritorijos tvarkymo tikslai, tvarkymo ir apsaugos priemonės, joms įgyvendinti reikalingos lėšos ir vykdytojai. (ST darbo grupė, Gamtotvarkos planų rengimo metodika; Aplinkos ministerija)

Gamtos vertybės: skirtingų rūšių pavieniai medžiai, medžių grupės su antruoju ardu ir (arba) pomiškiu; skirtingos irimo būklės mediena (pvz., stovintys ir gulintys negyvi medžiai, suirusi mediena, kelmai); reljefo mikrostruktūros, skirtingos sudėties ir amžiaus miškai, savaiminis žėlimas ir pomiškio bei trako įvairovė, taip pat vertingų rūšių paukščiai, gyvūnai, augalai, samanės, kerpės, grybai ir kt., rodantys miško biologinę būklę ir įvairovę bei geologinės ir hidrologinės vertybės. (šaltinis ST darbo grupė)

Kraštovaizdis: tai žemės paviršiaus gamtinių (paviršinių uolienu ir reljefo, pažemio oro, paviršinių ir gruntinių vandenu, dirvožemio, gyvūnų organizmų) ir/ar antropogeninių (archeologinių liekanų, statinių, inžinerinių įrenginių, žemės naudmenų ir informacinio lauko) komponentų, susijusių medžiagiais, energetiniais ir informaciniais ryšiais, teritorinis junginys. (šaltinis: ST darbo grupė), Aplinkos ministerija).

Medynas: miško dalis, kurioje sumedėjusios augalijos ardu sandara yra vienoda, vyrauja tam tikra medžių rūšis, augalija yra panašaus amžiaus, turi bendrą augavietę ir ši miško dalis šiais rodikliais skiriasi nuo gretimų miško dalių. (šaltinis ST darbo grupė, LR Miškų įstatymas)

Miškas: ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, apaugęs medžiais, kurių skalsumas ne mažesnis kaip 0,3 ir kurių aukštis natūralioje augavietėje brandos amžiuje siekia ne mažiau kaip 5 metrus, ir kita miško augalija, taip pat ne mažesnis kaip 0,1 hektaro žemės plotas, kuriame medynas išretėjęs ar dėl žmonių veiklos ar gamtinių veiksnių jame laikinai medžių nėra (želdintinos miško aikštės, kirtavietės, žuvę medynai). Mišku nelaikomos laukuose, pakelėse, prie vandens telkinių, gyvenamosiose vietovėse ir kapinėse esančios medžių grupės, kelio juostose įveisti želdiniai, viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojo patikėjimo teise valdomuose ne miškų ūkio paskirties žemės sklypuose augantys medžiai ir krūmai, siauros – iki 10 metrų pločio – medžių juostos, gyvatvorės, pavieniai medžiai ir krūmai, taip pat miestuose ir kaimo vietovėse ne miškų ūkio paskirties žemėje įveisti želdynai. Šių želdinių priežiūrą, apsaugą ir naudojimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos želdynų įstatymas. (šaltinis: ST darbo grupė, LR Miškų įstatymas)

Miško atkūrimas: miško žėlimas ir (arba) želdinimas sklypuose, kuriuose prieš tai miškas augo (šaltinis: ST darbo grupė, Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatai)

Miško dauginamoji medžiaga: augalų dalys, sėklinė medžiaga bei iš jų išauginti sodmenys (sėjinukai ir sodinukai) arba išaugę savaiminukai, naudojami miškams įveisti ir atkurti (šaltinis: ST darbo grupė, Miško dauginamosios medžiagos nuostatai).

Miškų grupė – miško žemės plotai, kuriuose panašūs pagrindiniai ūkininkavimo tikslai ir ūkininkavimo režimas. Grupės yra skirstomos į pogrupius. (šaltinis ST darbo grupė, LR Miškų įstatymas)

Miško infrastruktūra: miško medelynuose įrengta infrastruktūra, miško žemėje esantys miško keliai, miško žemės sausinimo sistemų įrenginiai, miško priešgaisrinės apsaugos sistemos inžineriniai statiniai ir įrenginiai, taip pat kiti inžineriniai statiniai ir įrenginiai, skirti miško rekreacinėms ar aplinkosauginėms funkcijoms įgyvendinti. (šaltinis: ST darbo grupė, LR Miškų įstatymas).

Miško struktūra: medžių ir kitų augalų rūšinė sudėtis ir trimatis išdėstymas kartu su kitais erdviniais elementais, tokiais kaip dirvožemis, reljefo formos, vandens telkiniai ir vertinami medynų, mikroreljefo, ar kraštovaizdžio mastu. Tipiški miško struktūros elementai yra medžiai ir kiti sumedėję augalai (pomiškis ir tarkas), jų ardiškumas, rūšinė sudėtis ir pasiskirstymas pagal amžių ir aukštį; negyva mediena, uoksiniai medžiai, kraštovaizdžio mikroformos, o taip pat pavieniai medžiai, krūmai ir medingi augalai; Miško struktūros elementai formuoja mikro buveines biotai. (šaltinis ST darbo grupė)

Miško tvarkymo darbai: miško kirtimai, atkūrimas, auginimas, miško apsauga, o taip pat kiti darbai įgalininantys **ekosisteminių paslaugų teikimą miško žemėje**. (šaltinis: ST darbo grupė).

Miško valdymo planas: dokumentas, kurį naudoja **organizacija miškui ir miško valdymo** apibūdinti tikslams bei principus apibūdinti, ir yra naudojamas **ekosisteminiams paslaugoms** teikti (šaltinis: ST darbo grupė). Dokumentas gali būti fizinis arba elektroninis.

*Pastaba: **Miško valdymo planas** prilyginamas vidinės miškotvarkos projektui ir/ar gamtotvarkos planui.*

Miško žemė: apaugę mišku žemės plotai – medynai, taip pat neapaugę mišku žemės plotai – kirtavietės, žuvę medynai, miško laukymės, miško aikštės, mažosios miško pelkės, miško medelynai, sėklinės miško medžių plantacijos ir klonų rinkiniai, miškui įveisti skirta žemė. Prie miško žemės priskiriami tuose pačiuose plotuose esantys miško keliai, kvartalų, technologiniai proskiebiai ir linijos, priešgaisrinės juostos, medienos sandėlių ir kitų su mišku susijusių įrenginių (griovių, pralaidų, tiltelių, priešgaisrinių bokštų ir kitų) užimti plotai, poilsio aikštelės, žvėrių pašarų aikštelės. (šaltinis: ST darbo grupė, LR Miškų įstatymas).

Nemedieniniai miško produktai: tai iš miško gaunami produktai, kurie nėra pagaminti iš medienos. (ST darbo grupė, LR Miškų įstatymas)

Organizacija: juridinis arba fizinis asmuo, siekiantis ar turintis **PEFC sertifikatą** ir atsakingas už **PEFC standarto** reikalavimų vykdymą (šaltinis: ST darbo grupė).

Paveiktoji suinteresuotoji šalis: žmonių grupė, kurią tiesiogiai veikia **organizacijos** veikla. Suinteresuotosios šalys yra: vietos bendruomenės, organizacijos darbuotojai, artimiausi kaimynai, regioninės įmonės, vietos valdžia, klientai ir tiekėjai.

PEFC sertifikatas: akredituoto sertifikuotojo išduotas dokumentas, patvirtinantis, kad **organizacija** atitinka **PEFC standarto** reikalavimus (šaltinis: ST darbo grupė).

PEFC standartas: **PEFC Darnaus miškų valdymo** Standartas Lietuvai (šaltinis: ST darbo grupė)

PEFC gamybos grandinės sertifikatas: akredituoto sertifikuotojo išduotas dokumentas, patvirtinantis, kad **organizacija** atitinka PEFC tarptautinio standarto PEFC ST 2002:2020 (Miško produktų gamybos grandinės reikalavimai) reikalavimus (šaltinis: ST darbo grupė).

PEFC žyma: pardavimų ir pristatymo dokumentuose naudojama žyma, kad mediena ar ne medieniniai miško produktai ar kitos ekosistemų paslaugos yra iš sertifikuoto ploto. Žyma gali būti „100% sertifikuota“ ir/ar „100% certified“ ir turintys vienodą galią.

Saugomos rūšys: nykstanti, pažeidžiama, reta arba endeminė gyvūnų, augalų arba grybų rūšis, šio įstatymo nustatyta tvarka įrašyta į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą ir (arba) Europos bendrijos svarbos gyvūnų ir augalų rūšių sąrašus arba saugoma pagal tarptautinius susitarimus, taip pat visos laukinių paukščių rūšys, natūraliai paplitusios Europos Sąjungos valstybių narių europinėje teritorijoje. (šaltinis: ST darbo grupė, LR saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymas)

Sertifikuotas plotas : **organizacijai** priklausantis ir (arba) valdomas plotas, kuriame įgyvendinami **PEFC standarto reikalavimai** (šaltinis: ST darbo grupė).

Valdymo sistema: **organizacijos** valdymas užtikrinant nuoseklų užsibrėžtų tikslų siekimą ir prisidedant prie **darnaus miškų valdymo** ir **ekosistemų paslaugų teikimo**. Tam reikia projektuoti, patvirtinti, vykdyti, kontroliuoti ir tobulinti procesus (šaltinis: ST darbo grupė). medienos (šaltinis: ST darbo grupė)

Vandens telkinio apsaugos juosta: paviršinio vandens telkinio apsaugos zonos dalis, apimanti arčiausiai paviršinio vandens telkinio ribos esantį nustatyto pločio sausumos ruožą, kuriame užtikrinama visuomenės teisė naudotis vandens telkiniais, eiti jų pakrantėmis, sudaromos palankios sąlygos rekreacijai ir kitoms visuomenės reikmėms plėtoti, tačiau ribojama ūkinė veikla, galinti neigiamai paveikti vandens telkinio ir jo

pakrančių ekosistemų stabilumą, pakeisti pakrančių gamtinį kraštovaizdį ir jo estetiškes vertybes, pažeisti migracinių koridorių funkciją. (šaltinis: ST darbo grupė, Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašas; Aplinkos ministerija)

Vandens telkinio apsaugos zona: su paviršiniu vandens telkiniu besiribojantis palei paviršinio vandens telkinio ribą einantis nustatyto pločio sausumos ruožas, kuriame ribojama ūkinė veikla, galinti neigiamai paveikti vandens telkinio ir jo pakrančių ekosistemų stabilumą, pakeisti gamtinį kraštovaizdį ir jo estetiškes vertybes, pažeisti migracinių koridorių funkciją ir visuomenės teisę naudotis vandens telkiniais ir jų pakrantėmis. (šaltinis: ST darbo grupė, Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašas; Aplinkos ministerija)

Vidinės miškotvarkos projektas: vidinės miškotvarkos projektai – tai miškų ūkio veiklos planai, rengiami visoms valstybinių miškų valdytojū ir privačioms miškų valdoms arba ne miškų ūkio paskirties žemės sklype esančiais miško žemei ir skiriami konkrečių tvarkymo priemonių sistemai jose nustatyti. (šaltinis: ST darbo grupė, LR miškų įstatymas)

Vietos bendruomenė: Savivaldybės gyvenamosios vietovės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais ir tenkindami šiuos poreikius ir interesus veikiančios įvairiomis tiesioginio dalyvavimo formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, apklausa, veikla per savo atstovus, bendruomeninės organizacijos ir kt.). (šaltinis: ST darbo grupė, LR vietos bendruomenių savivaldos politikos įstatymas)

Žaliavinė mediena: miško žemėje nukirstų medžių stiebų mediena, skirta medienos gaminiams ruošti (šaltinis: ST darbo grupė, LR Miškų įstatymas).

3. PEFC standarto turinys ir reikalavimai

3.1 Bendrieji PEFC standarto principai

3.1.1. PEFC standarto reikalavimai taikomi visai veiklai **sertifikuotame ar sertifikuojamame plote**, ir tai įpareigoja **organizaciją laikytis** PEFC reikalavimų.

3.1.2. **Organizacija** gali dalyvauti atestavime per įgaliotą asmenį, tačiau ir šiuo atveju **organizacija** prisiima su sertifikavimu susijusias atsakomybes.

3.1.3. **PEFC sertifikatas** apima visą organizacijai priklausančią ir/ar valdomą miškų įstatymu apibrėžtą **miško žemę** taip pat **plantacijas** ir kitą **organizacijos nurodytą ne miško žemę**. Dalies **miško žemės** sertifikavimas neleidžiamas.

3.1.4. **Organizacija** turi atitikti **PEFC standarto** reikalavimus visoje **organizacijai priklausančioje ir/ar valdomoje miško žemėje** taip pat ir **organizacijos plantacijose ir ne miško žemėje nurodytose PEFC sertifikavimui**.

3.1.5. Esant pagrįstiems prieštaravimams dėl nuosavybės ar nuosavybės valdymo teisės, ginčo vieta negali būti sertifikuojama, o **mediena, nemediniai miško produktai** ir kitos **ekosisteminės paslaugos** gautos iš tos vietos neturėtų būti ženklinamos **PEFC žyma**, kol ginčas nebus išspręstas.

3.1.6. Tuo atveju, kai **organizacija** turinti galiojantį **PEFC sertifikatą** įgyja ir (arba) padidina **miško žemės** plotą, tai jis taip pat laikomas **sertifikuotu plotu** nuo įsigijimo datos.

3.1.7. **Organizacija** neatsako už trečiųjų asmenų nesuderintą veiklą žemės sklype ir (arba) ankstesnio savininko iki **organizacija** įsigijimo žemę. **Organizacija** esant galimybei, pašalina dėl tokios veiklos atsiradusius neatitikimus ir per vienerius metus nuo turto įsigijimo suderina juos su **PEFC standarto** reikalavimais arba, esant svarbioms priežastims, yra nustatomas ilgesnis terminas neatitikimams pašalinti.

3.1.8. **Organizacija** tvarko savo veiklos apskaitą taip, kad būtų galima įrodyti, kad laikomasi **PEFC standarto** reikalavimų.

3.1.9. **Ženklinti** produktus **PEFC žyma** patvirtinčia jų gavimą iš **sertifikuoto ploto**, gali tik **organizacijos**, turinčios **PEFC sertifikatus**.

3.1.10. Organizacija turi teisę ženklinti **PEFC žyma medienos, ne medieninius miško produktus** ir **pagrindines** ekosistemų paslaugas, taip informuojant pirkėjus ir vartotojus, kad produktas yra kilęs iš **sertifikuoto ploto**.

3.1.11. **PEFC žyma** gali būti ženklinami produktai tik iš apvaliosios medienos, medžio drožlių, energetinės medienos, **ne medieniniai miško produktai**, taip pat kitų **pagrindinių ekosisteminių paslaugų produktai** kilę iš **sertifikuoto ploto**.

3.1.12. Tuo atveju, kai **PEFC standartas** nenurodo atitikties ribų, taikomi teisės aktuose nustatyti reikalavimai.

3.1.13. Tuo atveju, kai **PEFC standartas** nereikalauja saugoti įrašų siekiant įrodyti atitiktį, **organizacija** gali pateikti žodinį patvirtinimą. Jei **organizacija gali pateikti žodinį patikinimą**, o audito metu paaiškėja, kad žodinio patikrinimo nepakanka, auditorius turi teisę reikalauti, kad tokia informacija būtų pateikta raštu.

3.1.14. Auditas vertina, kaip laikomasi **PEFC standarto** reikalavimų **miškų tvarkymo ir miško infrastruktūros darbų metu**, naudodamas **PEFC standarto** rodiklius. Audito

naudojami rodikliai turi būti atnaujinti ir aktualūs bei tinkami naudoti vertinant mišką, miško naudojimo, atliekamų darbus ir panašias veiklas.

4. Valdymas

4.1. **Organizacija** įsipareigoja laikytis **PEFC standarto** ir kitų taikomų PEFC reikalavimų.

4.2. **Organizacija** patvirtina atitiktį **PEFC standarto** reikalavimams. Patvirtinimas turi būti viešai prieinamas **organizacijos ar DMVC** interneto svetainėje arba kitame viešai prieinamame registre/duomenų bazėje.

4.3. Organizacijos valdymo sistema

4.3.1. **Miško tvarkymo darbų valdymo sistema** turi būti paremta planavimo, organizavimo, vykdymo, stebėsenos ir rezultatų vertinimo principais. **Miško tvarkymo darbuose** vertinamas ir aplinkosauginis, socialinis ir ekonominis poveikis. Organizacija vykdo pastovią stebėseną.

4.3.2. **Organizacija** sistemingai tobulina **valdymo sistemą** pagal **tvarus miškų valdymo** reikalavimus

4.3.3. **Organizacija** nustato ir parengia **valdymo sistemas**, dokumentų valdymo, bendravimo su vietos bendruomene, audito, ginčų ir skundų nagrinėjimo principus, bei paskiria asmenį (-is), atsakingą (-us) už šio **PEFC standarto** reikalavimų įgyvendinimą organizacijoje.

Pastaba: tuo atveju, kai **organizacija** yra fizinis asmuo, jis pagal nutylėjimą yra atsakingas už tai, kad būtų laikomasi **PEFC standarto** reikalavimų, nebent fizinis asmuo įgaliojo kitą asmenį(-is) prisiimti šią atsakomybę.

5. Planavimas

5.1. **Veiksmai, skirti pašalinti riziką ir galimybes**

5.1.1. **Organizacija** atsižvelgia į riziką ir galimybes, susijusias su **PEFC standarto** reikalavimų laikymusi. Rizikos ir galimybių vertinimas turi būti atnaujintas ir aktualus.

5.2. Paveiktos suinteresuotosios šalys

5.2.1. **Organizacija** nustato **paveiktas suinteresuotąsias šalis**, paveiktas **miško tvarkymo veiklos** metu, ir įvertina galimus jų poreikius bei lūkesčius.

5.3. Valdymo planas

5.3.1. **Organizacija** turi naujausią ir aktualią informaciją apie savo **mišką**. Vadovaujantis galiojančiais teisės aktais atlikta miškų inventorizacija ir parengta kartografinė medžiaga. Inventorizacijos duomenų pagrindu yra vykdomas veiklos miške planavimas. **Organizacija** turi instrumentus užtikrinančius naujausios ir patikimos informacijos apie mišką naudojimą.

5.3.2. **Organizacija** turi valdymo politiką, mažinančią žalos ekosistemai ir jos pablogėjimo riziką, ir politiką, padedančią užtikrinti gerą **ekosistemos** būklę. Organizacija turi įdiegtą rizikos ir galimybių vertinimo metodiką.

5.3.3. **Valdymo planas** turi apimti šiuos minimalius reikalavimus:

- a) įsipareigojimas laikytis PEFC standarto reikalavimų;
- b) duomenys apie mišką;
- c) ilgalaikiai tvaraus miško valdymo tikslai;
- d) vidutinis metinis kirtimo plotas ir/ar tūris.

5.3.4. Kai valdymo planas apima **organizacijos** komercinį **ne medieninių miško produktų naudojimą** ir kitas **pagrindinės ekosistemos paslaugas**, **organizacija** turėtų nustatyti metines **komercinio ne medieninių miško produktų** ir kitų **pagrindinių ekosisteminių paslaugų** naudojimo apimtį ir/ plotą, užtikrinant jų ilgalaikį darnumą.

5.3.5. Naudojamos mokslu paremti metodai **miško tvarkymo darbuose** ir **miško** valdyme, grindžiami gerąja praktika.

5.3.6. **Organizacija** viešina **valdymo plano** santrauką. Santrauka turi atitikti šiuos minimalius reikalavimus:

- a) įsipareigojimas laikytis PEFC standarto reikalavimų;
- b) ilgalaikiai miško valdymo tikslai ir organizacijos miško valdymo principų santrauka;
- c) ankstesnio PEFC audito santrauka (jeigu buvo).

6. Palaikymas

6.1. Ištekliai

6.1.1. Organizacija planuoja išteklius valdymo sistemai sukurti, eksploatuoti ir tobulinti pagal ilgalaikius organizacijos darnaus miško valdymo tikslus.

6.2. Kompetencija

6.2.1. Organizacija turi užtikrinti, kad miško tvarkymo darbus atliktų kompetentingi asmenys. Organizacijos darbuotojai turi kompetenciją patvirtinantį dokumentą (pvz., profesinį pažymėjimą, profesinį išsilavinimą, mokymo pažymėjimą arba dokumentą, įrodantį instruktažą) arba atitinkamas reikalavimas buvo įtrauktas į paslaugų sutartis.

6.2.2. Asmenys, atliekantys organizacijoje miško tvarkymo darbus, turi darnaus miškų valdymo žinių ir nuolatos mokytis, įskaitant dalyvavimą mokymuose ar kursuose, supažindinančiuose su darnaus miško tvarkymo principais. Asmenys, atliekantys miško tvarkymo darbus, turi dokumentą, patvirtinantį darnaus miško tvarkos žinias

(pvz., mokymo pažymėjimą arba išklaustyta instruktažą) ir (arba) paslaugų sutartyse yra įtrauktas atitinkamas reikalavimas.

6.3. Komunikacija

6.3.1 Informacija apie didelio masto miško darbus sertifikuotame plote turi būti prieinama vietos bendruomenei ir artimiausiam kaimynui.

6.4. Skundai

6.4.1 Organizacija turi ginčų ir skundų sprendimo politiką dėl miško tvarkymo darbų, nuosavybės? ir darbo sąlygų. Ginčai ir skundai sprendžiami vadovaujantis šios politikos principais.

6.5. Dokumentacija

6.5.1 Organizacija turi dokumentuoti informaciją, susijusią su miško tvarkymo darbais. Ji turi būti naujausia ir aktuali.

6.5.2 Organizacija tiekdamą medieną klientams, turintiems PEFC gamybos grandinės sertifikata, turi pateikti šią minimalią informaciją: pateikti kadastrinę vietos informaciją, nurodant medienos kilmę, sortimentų pavadinimą; sortimentų kiekį; medžių rūšis arba medžių grupes (lapuočiai, spygliuočiai); PEFC sertifikato numerį; informaciją apie PEFC žymą; organizacijos pavadinimą; važtaraščio numerį, pristatymo datą.

7. DARNUS MIŠKŲ VALDYMAS

1 kriterijų grupė: Miško ir jo ekosistemų funkcijų priežiūra ir stiprinimas, atsižvelgiant į miško vaidmenį anglies sekvestravimo cikle

1.1 kriterijus: Miškų valdymo tikslas – miško ekosistemų (įskaitant ekonominių, ekologinių, socialinių funkcijų) priežiūra ir stiprinimas.

Rodikliai: Vidinės miškotvarkos projekte ir/arba gamtotvarkos plane ir/arba miškų valdymo plane aprašyti miško ir jo ekosistemų priežiūros ir tinkamo stiprinimo ilgalaikiai tikslai. (ekonominiai, ekologiniai ir socialiniai)

1.2 kriterijus: Išlaikyti ir gerinti miško gebėjimą sekvestruoti anglies dioksidą.

Rodikliai: Vengiant neigiamo poveikio pagrindinėms ekosistemų funkcijoms ir medienos kokybei, miško valdymo veikloje pirmenybė teikiama klimatą ir miško išteklius tausojančiai efektyviai veiklai. Vedamas prieaugio balansas trumpajame ir ilgajame laikotarpyje.

1.3 kriterijus: Teisės aktų laikymasis.

Rodikliai: Organizacija neturi galiojančių teisės aktų pažeidimų, mažinančių anglies sekvestravimą.

2 kriterijų grupė. Veikla, kuria siekiama išlaikyti miško ekosistemos vientisumą, gyvybingumą ir ekologinį funkcionalumą

2.1 kriterijus: Gera ekosistemos būklė palaikoma arba gerinama, išsaugant erdvinę miško struktūrą ir natūralius procesus.

Rodikliai: miško būklė kartu su ilgalaikiais miško tvarkymo tikslais aprašyta vidinės miškotvarkos projekte ir/ar gamtotvarkos plane ir /ar miškų valdymo plane. Pažeista ar laipsniškai nuskurdinta ekosistema su sumažėjusiu ekologiniu vientisumu (degradavusi ekosistema) atkuriamą arba atkurta

2.2 kriterijus: Užtikrintas miško gyvybingumas ir atsparumas nepalankiems aplinkos veiksniams, siekiant miško genetinės, rūšinės ir struktūrinės įvairovės išlaikymo ir taip pat skatinami natūralaus reguliavimo mechanizmai.

Rodikliai: miške formuojasi įvairiarūšiai ir įvairiaamžiai medynai. Įvairi sumedėjusios biomasės skaidymosi būklė miške (pvz., stuobriai ir virtėliai, suirusi mediena, kelmai, bioįvairovės medžiai), įvairūs trakas ir pomiškis; taip pat reikšmingas miško biologinę būklę ir įvairovę parodantis gyvūnų, paukščių, augalų, samanų, grybų ir kt. kiekis. Įsigyjami sertifikuoti sodmenys su kilmės dokumentais.

2.3 kriterijus: Miško ekosistemos būklei nekeliamas pavojus ar daroma žala svetimžemiais ar invaziniais augalais.

Pastaba: Išimtis daroma mokslo tikslais įveistiems svetimžemių rūšių augalams.

Rodikliai: miške nėra svetimžemių ir/ar invazinių augalų rūšių ir genotipų arba imamasi priemonių juos naikinti.

2.4 kriterijus: Ugnies naudojimas miško tvarkymo darbuose.

Rodikliai: Ugnis miškų tvarkymo darbuose nenaudojama, išskyrus gamtotvarkos plane numatytoms priemonėms įgyvendinti.

2.5 kriterijus: Vykdamas miško tvarkymo darbus, užkirstas kelias naftos ir kuro išsiliejimui bei teritorijos šiukšlinimui.

Rodikliai: Miško tvarkymo darbų metu nėra naftos ir kuro išsiliejimo bei teritorijos šiukšlinimo. Pastebėta tarša buvo likviduota arba imtasi priemonių. Miško technikos darbo vieta-aprūpinta taršos kontrolės priemonėmis. Organizacija turi nustatytą tvarką, apimančią pasirengimą ir gebėjimą užkirsti kelią naftos ir kuro išsiliejimui ir jų pašalinimui.

2.6 kriterijus: Miško augalų apsauga.

Rodikliai: apdorojant miško augalus buvo naudojami registruoti augalų apsaugos produktai. Rekomenduojama naudoti biologines augalų apsaugos priemones. Apsaugos produktų naudojimas dokumentuojamas. Glifosatų naudojimas galimas tik su rizikos vertinimu. Naudotojai instruktuoti, nebiologinių augalų apsaugos produktų naudotojai turi tinkamą augalų apsaugos sertifikatą. Naudojamos asmeninės apsaugos priemonės, dokumentacija apie darbuotojų instruktažą yra aktuali.

3 kriterijų grupė Medieniniai produktai

3.1 kriterijus: Išlaikytas Medienos tiekimo legalumas.

Rodikliai: mediena tiekama vadovaujantis vidinės miškotvarkos projektu ir/arba gamtotvarkos planu ir /arba miško valdymo planu. Užtikrinamas darnus medienos naudojimas.

3.2 kriterijus: Miško tvarkymo darbai turi būti atliekami tinkamu laiku ir būdu, nesumažinant miško potencialo tiekti žaliavinę medieną.

Rodikliai: Atliekant darbus laikomasi teisės aktų ir normatyvų.

3.3 kriterijus: Miško kirtimo apimtys užtikrina darnų miško naudojimą.

Rodikliai: kirtimo norma neviršija vidinės miškotvarkos projekte ir/arba gamtotvarkos plane ir /arba miško valdymo plane numatyto kiekio.

4 kriterijų grupė Biologinės įvairovės miške išsaugojimas, palaikymas, atkūrimas ir/ar didinimas

4.1. kriterijus: Planuojant miško tvarkymo darbus, atsižvelgiama į biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio išsaugojimą (ekosistemos ir rūšies lygmeniu).

Rodikliai: miško atsodinimui naudojama sodinamoji medžiaga yra kilusi iš leistino kilmės rajono; miško žemėje nebuvo panaudotos svetimžemių rūšių ir genotipų, keliančių pavojų biologinei įvairovei. Atsiradus natūraliai pusiausvyrai pavojingų rūšių invazijos grėsmė buvo pranešta atitinkamai nacionalinei institucijai ir gautos ir įgyvendintos (įgyvendinamos) rekomendacijos, siekiant užkirsti kelią tų rūšių plitimui.

4.2. kriterijus: Organizacijai žinomos gamtinių vertybių vietos.

Rodikliai: Gamtinės vertybės aprašomas atliekant miškų inventorizaciją ir įtraukiamas į vidinės miškotvarkos projektus ir/ar gamtotvarkos planus ir/ar miško valdymo planu arba identifikuojamas vadovaujantis nacionaliniais registrais ir (arba) savanorišku organizacijos sprendimu.

4.3. kriterijus: Planuojant ir vykdant miško tvarkymo darbus siekiama išsaugoti gamtines vertybes. Naudojami metodai, kurie nedaro žalos gamtinėms vertybėms, o skatina tų vertybių išsaugojimą, atkūrimą ar gausinimą.

Rodikliai: miškų inventorizacijos duomenys, kartografinė medžiaga leidžia nustatyti vietą ir užtikrina, kad gamtinės vertybės ir jų aplinka prižiūrima ir/ar tvarkoma pagal parengtus vidinės miškotvarkos ir/ar gamtotvarkos projektus ir/ar miško valdymo planus. Atlikti miško tvarkymo darbai atitinka galiojančių teisės aktų reikalavimus. Paukščių perėjimo sezono metu kirtimai nebuvo vykdomi.

4.4 kriterijus: Užtikrintas ilgalaikis miško ir (arba) pagrindinių ekosistemų funkcijų tvarumas ir biologinės įvairovės išsaugojimas atkuriant mišką.

Rodikliai: miškas atkurtas ar atsikūrė ir pagrindinės ekosistemos funkcijos yra išsaugotos. Atkurtas arba atsikūrė per teisės aktuose nustatytą terminą.

4.5 kriterijus: Miško sodinamosios medžiagos tinkamumas.

Rodikliai: Miškui atkurti naudojamos rūšys kilusios iš tinkamo kilmės rajono.

4.6 kriterijus: Miško tvarkymo darbų technologijos, padedančios išsaugoti, pagerinti ar atkurti gamtines vertybes.

Rodikliai: Organizacija naudoja reikiamus technologijas ir darbo metodus, kurių pagalba formuojasi reikalingos medynų erdvinės struktūros ir charakteristikos, užtikrinančios gamtinių vertybių išsaugojimą (pvz., skirtingų rūšių pavieniai medžiai, medžių grupės su antruoju ardu ir (arba) pomiškiu; skirtingos irimo būklės mediena (pvz., stovintys ir gulintys negyvi medžiai, suirusi mediena, kelmai); paliktos apsauginės juostos; išsaugotos reljefo mikro struktūros, mišrūs ir įvairiaamžiai medynai, savaiminis žėlimas ir pomiškio bei trako įvairovė ir medingi augalai, taip pat vertingų rūšių paukščiai, gyvūnai, augalai, samanės, kerpės, grybai ir kt., rodantys miško biologinę būklę ir įvairovę. Plyno kirtimo biržėje, siekiant užtikrinti darną, paliekami bioįvairovės medžiai ar medžių biogrupės; didesnėse

kirtavietėse pirmenybė teikiama paliekamoms medžių biogrupėms. Nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose pagrindiniai plynieji miško kirtimai nevykdomi.

Pastaba arba paaiškinimas dėl apsauginės juostos rodiklio: apsaugos juostos pirmiausia paliekamos kirtavietės pakraštyje, greta žemės ūkio paskirties žemės, pusiau natūraliose pievos, pelkės ar prie natūralaus vandens telkinio. Esant tinkamoms sąlygoms, esami stovintys ir gulintys nudžiūvę medžiai turi būti išsaugoti, o pavieniai medžiai ar medžių grupės paliekami augti

4.7 kriterijus: Sodinamosios medžiagos kilmė.

Rodikliai: Draudžiama naudoti genetiškai modifikuotą sodinamąją medžiagą.

4.8 kriterijus: Miško infrastruktūros darbus planavimas darbų ir įgyvendinimas.

Rodikliai: buvo įvertintas poveikis ir rizika gamtinėms vertybėms projektuojant ir statant miško infrastruktūrą. Gauti reikalingi leidimai/patvirtinimai. Esant poveikiui, imamas poveikio mažinimo priemonių.

4.9 kriterijus: Miško ekosistemai daromos žvėrių žalos kontrolė.

Rodikliai: Organizacija turi žvėrių daromos žalos vertinimo ir kontrolės planą

4.10 kriterijus: Ekologiniu požiūriu svarbūs elementų išsaugojimas.

Rodikliai: Atliekant miško tvarkymo darbus saugojami ekologiniu požiūriu svarbūs elementai, pvz., įvairi negyva mediena, medžiai su uoksais ir mikro buveinėmis, medžiai su degimo pėdsakais, pavieniai gamtinę brandą pasiekę medžiai, stambūs pavieniai medžiai, retos medžių rūšys medynuose, riedulių sankaupos, retų medžių rūšių medynai (liepynai, klevynai, skroblynai, maumedynai ir pan.) įvairiaamžių ir įvairiarūšiai medynai.

5 kriterijų grupė Miško, kaip aplinką reguliuojančios ekosistemos, vaidmens išlaikymas ir stiprinimas

5.1 kriterijus: Išlaikomas ir stiprinamas miško vaidmuo stabdant vėjo ir vandens eroziją, reguliuojant vandens režimą, užtikrinant anglies sekvestraciją.

Rodikliai: prie natūralių vandens telkinių pakrančių apsaugos juostose ir vandens apsaugos zonose ūkininkavimas vykdomas laikantis galiojančių teisės aktų. Pakrantės

apsaugos juostų augalinė danga nesuniokota, šlaitinėse augavietėse palikti augti medžiai, išsaugotas pomiškis ir trakas. Imamasi priemonių vengiant vėjo ir vandens erozijos daromos žalos.

5.2 kriterijus: miškų, atliekančių aplinkos apsaugos funkciją tausojimas ir tvarkymas užtikrinant ilgalaikį šių funkcijų išsaugojimą.

Rodikliai: organizacija vidinės miškotvarkos projektu ir/ar gamtotvarkos planu ir /ar miškų valdymo planu, kurie yra parengti vadovaujantis miško grupių ir pogrupių schemomis bei kuriuose yra išskirti apsauginę funkciją turintys miškai.

5.3 kriterijus: Mišką tausojantis darbų atlikimas, technika ir metodai naudojami siekiant kuo labiau sumažinti žalą dirvožemiui, užkirsti kelią erozijai ir nuosėdų patekimui į vandens telkinius, taip pat išvengti natūralių vandentakių užtvėnkimo.

Pastaba: vandentakių užtvėnkimo prevencijos reikalavimas netaikomas pelkių buveinių ir miškų atkūrimo plotams, kuriems būdinga perteklinė drėgmė.

Rodikliai: Miško darbai atliekami tinkamu laiku. Naudojama technika ir metodai tausojantys miško paklotę, ir nesukeliantys dirvožemio erozijos bei nuosėdų patekimo į vandens telkinius. Miško tvarkymo darbais nepakeičiamas natūralių vandens telkinių hidrologinis režimas. Neužteršiamas gruntas ir vandens telkiniai. Vandens apsauginėje juostoje nesandėliuojama mediena, kuras ar tepalai.

5.5 kriterijus: Poveikis statant, rekonstruojant ir atnaujinant miško infrastruktūrą.

Rodikliai: Atliekant miško infrastruktūros darbus vengiama žalos miškui, miško paklotei, dirvožemiui ir vandens telkiniams.

6 kriterijų grupė Miško kultūrinių, socialinių ir dvasinių funkcijų išlaikymas arba stiprinimas

6.1 kriterijus: Kultūrinių, socialines ir dvasinių miško funkcijų palaikymas.

Rodikliai: organizacija atlikdama miško tvarkymo darbus vadovaujasi miško grupių ir pogrupių schemose išskirtais kultūros paveldo ir jų apsaugos zonų miškais. Vidinės miškotvarkos projekte ir kartografinėje medžiagoje šie miškai yra identifikuoti ir pažymėti.

6.2 kriterijus: Lankymasis miške.

Rodikliai: Organizacija neriboja lankymosi miške, išskyrus teisės aktuose numatytus atvejus.

6.3 kriterijus: Atsižvelgiama į teisės aktuose numatytas arba vietos bendruomenės ir organizacijos identifikuotas istorines, kultūrinės ir dvasines vertybes.

Rodikliai: organizacija vidinės miškotvarkos projekte ir kituose dokumentuose identifikavo saugomų istorinių, kultūrinių ir dvasinių vertybių vietas ir vykdė miško tvarkymo darbus, atsižvelgdama į tų vertybių išsaugojimą.

6.4 kriterijus: Vietos gyventojų kultūrinės ir socialinės gerovės skatinimas ilgalaikėje perspektyvoje miško tvarkymo procese.

Rodikliai: organizacija nustatė reikšmingas kultūrinės ir socialinės ekosistemų paslaugas. Vietos bendruomenė įtraukta į miško tvarkymo darbų planavimą. Į pagrįstus vietos bendruomenės pasiūlymus buvo atsakyta ir į juos buvo atsižvelgta. Sudarytos sąlygos bendruomenei įgyvendinti savo lūkesčius atskiro susitarimo su organizacija būdu.

6.6 kriterijus: Vietos gyventojų užimtumo skatinimas.

Rodikliai: miško tvarkymo darbuose pagal galimybes pasitelkiama vietinė darbo jėga, ir pagal galimybes ir rinkos sąlygas pirmenybė teikiama vietos įmonėms.

6.7 kriterijus: Mokslinių tyrimų vykdymas miške.

Rodikliai: Organizacija sudarė sąlygas atlikti mokslinius tyrimus savo miške. Pirmenybė teikiama moksliniams tyrimams, kurie palaiko darnų miškų valdymą.

6.8 kriterijus: Krašto apsaugos veikla miške.

Rodikliai: organizacija nesudaro nepagrįstų kliūčių krašto apsaugos sistemos struktūrinių padalinių pratyboms.

7 kriterijų grupė Miško ekonominė vertė

7.1. kriterijus: Miško infrastruktūra ir inovacijos.

Rodikliai: organizacija turi aiškų supratimą apie veiklą, susijusią su miškų infrastruktūros gerinimu; yra parengti darbų projektai ir atitinkami leidimai jų įgyvendinimui (statybai ir rekonstrukcijai). Atliktos investicijos į miškus, jų infrastruktūrą ir inovacijas. Atliekant darbus buvo atsižvelgta į saugomų rūšių buveines, aplinkos apsaugos reikalavimus ir kitus apribojimus. Gerinimas turi būti vykdomas (projektuojant, statant, rekonstruojant),

atnaujinamas ir prižiūrimas taip, kad būtų mažinamas neigiamas poveikis aplinkai gerinant medienos, komercinių ne medieninių miško produktų ir kitų pagrindinių ekosistemų paslaugų prieinamumą.

7.2. kriterijus: Miško ekonominės vertės palaikymas.

Rodikliai: **Organizacija** vadovaujasi parengtu vidinės miškotvarkos projektu ar kitu atitinkamu dokumentu,

kuris numato ekonominį Organizacijos gyvybingumą.

7.3 kriterijus: miško ekonominės vertės naudojimas

Rodikliai: Tolygus nepertraukiamas miško daugiafunkcis naudojimas. Kaskadinio medienos panaudojimo principų taikymas. Padarinės medienos nenaudojimas biokurui. Racionalus kirtimo liekanų panaudojimas.

7.4 kriterijus: Miško ekonominės vertės didinimas

Rodikliai: ūkiniuose miškuose esančių medynų produktyvumo didinimo priemonių taikymas, atsparesnių daugiafunkcinių miškų formavimas ir Kaupiamos medienos kiekio hektare didėjimas. Įvairiarūšių ir įvairiaamžių medynų formavimas prisitaikant prie klimato kaitos. Profesionalios ir gamtą tausojančios miško priežiūros technologijų ir priemonių naudojimas.

7.5 kriterijus: miško ekonominės vertės didinimo priemonės, miškų priežiūros intensyvumas ir kokybė

Rodikliai: Tęstinis miškų sertifikavimas. Miškotvarkos projekte, gamtotvarkos ar miško valdymo plane numatytos miško sveikatingumo, atsparumo, atkūrimo ir priešgaisrinės apsaugos priemonės ir jų taikymas.

7.6 kriterijus: Miško valdos ekonominis gyvybingumas.

Rodikliai: gaunamos pajamos iš visų miško išteklių naudojimo, skaidriai parduodama iš miško gaunama produkcija rinkos kaina. Iš miško gaunamų pajamų įvairinimas.

8 kriterijų grupė Ne medieninių produktų ir jų vertės atkūrimas, išsaugojimas, palaikymas ir/ar didinimas

8.1 kriterijus: Ne medieninio miško naudojimo planavimas

Rodikliai: vidinės miškotvarkos projekte, gamtotvarkos ir/ar miško valdymo plane identifikuotos socialinių, kultūrinių ir dvasinių miškų vertingosios savybės, bei numatytos priemonės šių vertybių apsaugai ir puoselėjimui.

8.2 kriterijus: Ne medieninio miško naudojimo priemonės

Rodikliai: Organizacijos miškuose kuriama patraukli rekreacinė infrastruktūra. Įvairinami miško ištekliai (pvz. lazdynų, miško uogienų ar miško vaistažolių plantacijų įveisimas ir pan.) ir įvairinamos veiklų miške formos (pvz. rekreacinės ir aktyvaus laisvalaikio praleidimo paslaugos, miško bitynų įrengimas, miško vaistažolių edukacijos ir pan.).

8.3 kriterijus: Ne medieninių miško produktų naudojimo apskaita

Rodikliai: Plėtoja ne medieninių miško produktų gamybą ir paslaugų teikimą ir jų plėtrai racionaliai panaudojama esama miško infrastruktūra. Vedama (apskaitoma) ne medieninių miško produktų gamybos ir paslaugų miškų ekonominė-statistinė apskaita.

8.4 kriterijus: miško kaip rekreacinę aplinką formuojančio kraštovaizdžio elemento potencialo didinimas

Rodikliai: Naudojamas organizacijos ir visuomenės abipusiu sutarimų formatas, siekiant sudaryti sąlygas panaudoti miško valdą rekreacijai, žmonių kultūriniais, dvasiniais ir sveikatingumo poreikiams tenkinti. Taikomos įvairios partnerystės, kooperacijos ir integracijos su vietos bendruomenėmis formos.

9 kriterijų grupė Darbuotojų teisės ir darbo sąlygos

9.1 kriterijus: Darbuotojų sauga ir sveikata

Rodiklis: Veikla planuojama, organizuojama ir vykdoma taip, kad būtų nustatyta ir eliminuota rizika sveikatai ir nelaimingų atsitikimų galimybei. Darbuotojai informuoti apie su jų darbu susijusias rizikas, apmokyti ir laikosi reikalavimų darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais. Atliktas darbo vietų rizikos vertinimas; Parengtos darbuotojų saugos ir sveikatos instrukcijos profesijoms, darbų procesams, darbo priemonių, kenksmingų medžiagų ir preparatų naudojimui; Naudojamos kolektyvinės ir individualios darbuotojų saugos priemonės bei darbo rūbai pagal nustatytą riziką darbo vietoje; Organizuojami darbuotojų saugos ir sveikatos mokymai ir instruktažai; Vykdoma nuolatinė stebėseną kaip darbuotojai laikosi darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų; Po nelaimingų atsitikimų ar incidentų aptariamos jų atsiradimo priežastys ir imamos priemonių jų išvengti;

Periodiškai vykdomas profilaktinis darbuotojų sveikatos patikrinimas; Darbuotojai vakcinuojami nuo erkinio encefalito bei jiems periodiškai atliekami tyrimai dėl Laimo ligos.

9.2 kriterijus: Darbuotojų darbo teisės

Rodiklis: Laikomasi pagrindinių Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų, Lietuvos Respublikos DK ir kitų darbo santykius reguliuojančių teisės aktų. Darbo santykiai yra savanoriški ir grindžiami sutartiniu pagrindu; Laikomasi darbo ir poilsio laiko normų, teisingai apskaitomas darbas naktį ir viršvalandinis darbas; Nenaudojamas vaikų ir nelegalus darbas. Darbuotojams nustatomas realios darbo normų ar vykdomų pareiginių funkcijų apimtys; Moterims ir vyrams sudarytos tokios pačios įsidarbinimo galimybės, už lygiavertį darbą jiems mokamas vienodas atlyginimas; Parengtos konfidencialios ir veiksmingos priemonės, skirtos pranešti ir eliminuoti psichologinio ir seksualinio priekabiavimo, diskriminacijos dėl lyties, šeiminio statuso, tėvystės ar seksualinės orientacijos atvejus.

Pastaba: Nepilnamečių įdarbinimas galimas darbo santykius reguliuojančiais teisės aktų numatyta tvarka; Talkos, savanorystė ir aplinkosauginės akcijos miške nėra šio standarto objektas.

9.3 kriterijus: Darbuotojų ekonominės ir socialinės garantijos

Rodiklis: Mokamas nemažesnis negu vidutinis šalies atlyginimas; MMA mokama tik nekvalifikuotam darbui; Atlyginimas mokamas sutartu laiku bei vykdomos kitos sutartos motyvuojančios išmokų formos; Teisingai apskaitomos ir apmokamos prastovos dėl gamtinių sąlygų ir kitų priežasčių; Darbuotojams, kurie dėl darbinės veiklos patyrė turto nuostolių, susirgo profesine liga ar patyrė profesinę traumą, išmokama sąžininga kompensacija.

9.4 kriterijus Darbuotojų interesų kolektyvinis atstovavimas

Rodiklis: Užtikrinamas kolektyvinis darbuotojų atstovavimas, ginant darbuotojų teises, socialinius bei ekonominius interesus; Gerbiama darbuotojų teisė steigti patiems arba jungtis prie jau įkurtų profesinių sąjungų ar kitų darbuotojų asociacijų; Profesinėms sąjungoms užtikrinama teisė kolektyviniam darbuotojų atstovavimui ir kolektyvinėms deryboms; Sąžiningai laikomasi suderėtų kolektyvinės sutarties nuostatų; Užtikrinamas darbuotojų atstovų dalyvavimas sprendžiant individualius darbo ginčus ir tiriant darbo

drausmės pažeidimus; Sudaroma reali galimybė darbuotojų atstovams atstovauti darbuotojų interesus visose reorganizavimo ar veiklos optimizavimo proceso stadijose.

10 kriterijų grupė Veiklos vertinimas (išorinis ir vidinis)

10.1 kriterijus: Organizacija periodiškai vertina miško išteklių pokyčius, miško tvarkymo darbų kokybę ir poveikį miškui bei pagrindinėms ekosistemų funkcijoms, prireikus koreguoja savo veiklą. Organizacija taip pat turi įvertinti aplinkosauginį, socialinį ir ekonominį miško tvarkymo darbų poveikį.

Rodikliai: Įvertinta miško tvarkymo darbų kokybė ir įvairūs poveikiai. Į vertinimo rezultatus buvo atsižvelgta.

10.2 kriterijus: Gamtinės ir žmogaus sukeltos žalos buvimas ir jos poveikis miško būklei bei pagrindinių ekosistemų funkcijų kokybei.

Rodikliai: Periodiškai stebimas ir prireikus koreguojamas. Imtasi veiksmų žmogaus sukeltai ir natūraliai atsiradusiai žalai ištaisyti. Organizacija nustatė stebėjimo dažnumą.

10.3 kriterijus: Ne medieninių miško produktų naudojimas ir vystymas.

Rodikliai: organizacija reguliariai stebi ir vertina ne medieninių miško produktų naudojimą, būklę ir vystymą. Organizacija nustatė stebėjimo dažnumą.

10.4 kriterijus: Darbuotojų sveikatos ir saugos reikalavimų vykdymas.

Rodikliai: organizacija reguliariai stebi ir atlieka darbo aplinkos rizikos analizę; Rengia saugos vadovus ir įvykdo saugos instrukcijas. Nelaimingų atsitikimų darbe atveju atliekami nelaimingų atsitikimų tyrimai (yra nelaimingų atsitikimų darbe registras, tyrimo aktai) ir imamasi priemonių, kad panašių nelaimingų atsitikimų neįvyktų.

10.5 kriterijus: Organizacija ne rečiau kaip kartą per sertifikato galiojimo laikotarpį analizuoja savo veiklą planuodama ir atlikdama darbus bei veiklos atitiktį PEFC standarto reikalavimams.

Rodikliai: Analizė atlikta ir yra tai patvirtinantys dokumentai.

10.6 kriterijus: Organizacija reguliariai atlieka valdymo sistemos peržiūrą; Ji apima per ankstesnę auditą nustatytų neatitikimų ir taisomųjų veiksmų peržiūrą, ankstesnės peržiūros sprendimus ir, jei reikia, valdymo sistemos patobulinimus.

Rodikliai: valdymo sistema yra efektyviai įgyvendinama. Buvo imtasi būtinų korekcinų priemonių. Neatitikimai ir taisomosios priemonės buvo aptartos. Atliktos peržiūros rezultatai buvo dokumentuoti.

10.7 kriterijus: Neatitikimai standartui

Rodikliai: Nustačius neatitikimą standartui, organizacija turi reaguoti į neatitikimą ir pasirinktinai atlikti šiuos veiksmus: įvertinti neatitikties priežastis; suplanuoti priemones, kad neatitikimas nepasikartotų; pašalinti atsiradusią žalą; įvertinti taisomųjų veiksmų efektyvumą; Organizacijos neatitikimai ir korekciniai veiksmai buvo dokumentuoti.

10.8 kriterijus: Nuolatinis tobulėjimas

Rodikliai: Organizacija naudoja naujausią ir tinkamą valdymo sistemą. Organizacija užtikrina valdymo sistemos gebėjimą tinkamai ir laiku reaguoti į neatitikimus ir pateikti to įrodymus.

1 Priedas

Tarptautiniai norminiai dokumentai

Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention, 1948 (No.87) Forced Labour Convention, 1930 (No.29).

Right to Organise and Collective Bargaining Convention, 1949 (No. 98)

Equal Remuneration Convention, 1951 (No.100)

Abolition of Forced Labour Convention, 1957 (No.05)

Discrimination (Employment and Occupation) Convention, 1958 (No.111)

Workers' Representatives Convention, 1971 (No.135)

Minimum Age Convention, 1973 (No.138)

Tripartite Consultation (International Labour Standards) Convention, 1976 (No.144) Worst Forms of Child Labour Convention, 1999 (No.182)

ISO/IEC 17021-1:2015 Conformity assessment – Requirements for bodies providing audit and certification of management systems – Part 1: Requirements

United Nations Universal Declaration of Human Rights, 1948.

Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants, 1998.

Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES), OJ L 75, 2015

European Landscape Convention, Council of Europe 176, 2000

Regulation (EU) No 492/2011 of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on freedom of movement for workers within the Union

International Plant Protection Convention, 1997

Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, 1982

Directive 2009/147 / EC of the European Parliament and of the Council on the conservation of wild birds

Council Directive 92/43 / EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora

PEFC ST 1001, Standard Setting – Requirements

PEFC ST 1002, Group Forest Management Certification – Requirements

PEFC GD 1007, PEFC Endorsement and Mutual Recognition of National Schemes and their Revision

PEFC ST 2002, Chain of Custody of Forest Based Products – Requirements ISO

Guide 2, Standardization and related activities — General vocabulary EU Timber

Regulation (EUTR)

REGULATION (EU) No 1143/2014 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 22 October 2014 on the prevention and management of the introduction and spread of invasive alien species

Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat (Ramsar, 1971)

Convention on Biological Diversity (Rio de Janeiro, 1992)

Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern, 1979)

2 priedas

Lietuvoje taikomi teisės aktai

LR Aplinkos apsaugos įstatymas;

LR Augalų apsaugos įstatymas;

LR Fitosanitarijos įstatymas;

LR Laukinės gyvūnijos įstatymas

LR Laukinės augalijos įstatymas;

LR Miškų įstatymas;

LR Saugomų teritorijų įstatymas;

LR Specialiųjų žemės sąlygų įstatymas;

LR Saugomų gyvūnų, augalų, grybų rūšių ir bendrijų įstatymas;

LR Žemės įstatymas;

LR vietos bendruomenių savivaldos politikos įstatymas;

LR Profesinių sąjungų įstatymas;

LR Miškų valstybės kadastro nuostatai;

Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarkos aprašas;

Abiotinių veiksnių, ligų, vabzdžių ir gyvūnų padarytų pažeidimų miškui apskaitos tvarka;

Apvaliosios medienos klasifikavimo ir ženklinimo taisyklės;

Leidimų kirsti mišką išdavimo tvarkos aprašas;

Leidimų naudoti grybų, laukinių uogų ir vaisių, vaistinių augalų (ar jų dalių), nendrių, medžių ir krūmų šakelių išteklius išdavimo tvarka;

Leidimų įvežti ir naudoti miško dauginamąją medžiagą miškui želdinti išdavimo tvarkos aprašas;

Apvaliosios medienos gabenimo tvarkos aprašas;

Miškų priskyrimo miškų grupėms tvarkos aprašas ir normatyvai;

Miško kirtimo taisyklės;

Miško sanitarinės apsaugos taisyklės;

Miško atkūrimo ir įveisimo nuostatai;

Miško dauginamosios medžiagos nuostatai;

Miško darbų saugos taisyklės;

Miškų priešgaisrinės apsaugos taisyklės;

Vidinės miškotvarkos projektų rengimo taisyklės;

LR Administracinių nusižengimų kodeksas;

LR Darbo kodeksas;

LR Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas;

Bendrosios darbuotojų saugos ir sveikatos taisyklės;

Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsaugos priemonėmis nuostatai;

Kelių priežiūros tvarkos aprašas;